

СІНТАКСІЧНАЯ ФОРМА АФАРЫСТЫЧНЫХ АДЗІНАК

Я. Я. Іваноў

доктар філалагічных навук, прафесар,
загадчык кафедры тэарэтычнай і прыкладной лінгвістыкі
Магілёўскі дзяржаўны ўніверсітэт імя А. А. Куляшова

У артыкуле разглядаецца сінтаксічная форма афарыстычных адзінак, якія процістаўляюцца ўсім іншым адзінкам сінтаксічнага ўзроўню мовы. Па сваёй сінтаксічнай форме афарызмы з'яўляюцца абстрактнымі сказамі. Такія сказы маюць спецыфічную сінтаксічную семантыку (яны змяшчаюць сцвярджэнні, якія характарызуюцца абагульнена-універсальным зместам). Змест абстрактных сказаў адлюстроўваецца спецыфічнымі фармальнымі сродкамі (формамі часу дзеясловаў і формамі ліку назоўніка ў другасных значэннях пазачасавасці і ўсеагульнасці).

Ключавыя словы: афарыстычная адзінка, сінтаксічны ўзровень мовы, абстрактны сказ, універсальны, пазачасавы.

Уводзіны

Асаблівасці афарыстычных адзінак з лінгвістычнага пункту гледжання даволі шырока даследаваны на матэрыяле трох усходнеславянскіх моў [1; 2; 3; 4; 5], некаторых славянскіх, германскіх, раманскіх моў [6; 7; 8; 9; 10; 11; 12], а таксама ў межах агульнай тэорыі мовы [13; 14]. Разам з тым дагэтуль адназначна не вырашаны праблемы як вызначэння моўнай формы афарыстычных адзінак, так і іх прыналежнасці да пэўнага ўзроўню моўнай сістэмы.

Паводле аднаго меркавання, усе афарызмы адносяцца да фразеалагічных адзінак і належаць лексічна-фразеалагічнаму ўзроўню моўнай сістэмы [1; 15], паводле другога, устойлівыя афарыстычныя адзінкі, або “народныя афарызмы”, уваходзяць у склад парэміі (найперш прыказак) і разам з імі ўтвараюць “парэміялагічны фонд мовы” [16], паводле трэцяга, масава ўзнаўляльныя ў маўленні афарызмы складаюць асобны, “афарыстычны ўзровень мовы” [17, с. 72–74].

Аднак прапанаваны меркаванні не адпавядаюць рэчаіснасці, паколькі, па-першае, на

¹ Даследаванне выканана ў межах НДР “Беларуская фразеалогія, парэміялогія, моўная афарыстыка ў кантэксце еўрапейскіх моў і культур (сінхранічны і дыяхранічны аспекты)” (ДР № 20211335) Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў 2021–2025 гг.

карысць кожнага з іх так і не было выказана дастатковых аргументаў, а па-другое, адбылася падмена сістэмна-ўзроўневай арганізацыі моўных адзінак адпаведным аспектам іх вывучэння, інакш кажучы, былі пераблытаны паняцці пэўнай падсістэмы мовы (і яе адзінак) і галіны лінгвістычных ведаў (фразеалогіі, парэміялогіі, афарыстыкі).

У гэтай сувязі застаецца актуальным пытанне, якую менавіта сінтаксічную форму маюць афарыстычныя адзінкі і чым яна адрозніваецца ад сінтаксічных форм свабодных выказванняў і ўстойлівых фраз усіх іншых тыпаў (неафарыстычных).

Мэта даследавання – вызначыць і ахарактарызаваць сінтаксічную форму афарызма як адзінкі маўлення і мовы.

Асноўная частка

Даследаванне паказала, што ўсе афарызмы (і ўстойлівыя, і свабодныя) належаць да сінтаксічнага ўзроўню мовы, паколькі, па-першае, па сваёй сінтаксічнай будове з'яўляюцца сказамі, па-другое, пры функцыянаванні ў маўленні не спалучаюцца з лексічнымі і фразеалагічнымі адзінкамі, а складаюцца з іх, па-трэцяе, здольны ўступаць у сінтагматычныя сувязі толькі са сказамі, у спалучэнні з якімі ўтвараюць тэксты.

Разам з тым афарыстычныя адзінкі маюць сінтаксічную форму сказа, які істотна адрозніваецца ад усіх іншых сказаў сінтаксічнай семантыкай. Сказы, па якіх пабудаваны афарызмы, пазбаўлены актуалізаванай суднесенасці з рэчаіснасцю, таму паведамленне ў іх не лакалізавана ні ў часавым, ні ў прасторавым, ні ў персанальным плане, у адрозненне ад іншых прэдыкатыўных адзінак (акрамя намінаўных сказаў, а таксама т. зв. “квазівыказванняў” [18]), напр.: *Кніга ляжыць на стала* (стварыць такое выказванне можна толькі ў выпадку, калі моўнік усведамляе, што канкрэтная, вось гэта *кніга* ў гэты час, які супадае з часам маўлення, *ляжыць* на пэўным *стале*, які знаходзіцца ў пэўным *месцы* ў пэўны час і г.д.); *Кніга вучыць нас жыць* (тут маецца на

ўвазе *кніга* ўвогуле, як кожная паасобку, так і ўсе разам, але не канкрэтная, не вось гэта *кніга*; тое ж датычыць і *нас*, што азначае як усіх разам, так і кожнага паасобку, але не пэўнае кола людзей, не канкрэтных *нас* – *мяне, цябе, яго*; дзеясловы *вучыць* і *жыць* не суадносяць паведамленне ні з пэўным часам, ні ўвогуле з часам, паколькі моўнік мяркуе, што любая *кніга* любых *нас* у любы час *вучыць жыць*, інакш паведамленне страціць свой сэнс, выказанне не зможа быць створана).

Сказ такога кшталту можна кваліфікаваць як “абстрактны сказ” (руск. *абстрактное предложение*, англ. *universal analytical proposition*, ням. *abstracter Satz*) – такі “сказ, які змяшчае ўсеагульныя ці пазачасавыя сцвярджэнні” [19, с. 30]. Абагульненасць у гэтым сказе мае не функцыянальны, а субстанцыянальны характар (не выяўляецца ў кантэксте, а існуе незалежна ад яго), мае не факталагічную, а ўніверсальную прыроду.

Семантыка абстрактнага сказа не мае спецыялізаваных граматычных сродкаў свайго адлюстравання. Семантычная “ўніверсальнасць” выказання вызначаецца зыходзячы з некалькіх, шмат у чым падобных пунктаў погляду.

Так, паводле аднаго з іх, “семантыку таго тыпу выказванняў, якія называюцца ўніверсальнымі, характарызуюць адсутнасць непасрэднай сувязі з рэальнасцю і пераход у сферу «чыстай ідэі». Абстрактнасць любой з такіх фраз падтрымліваецца формай цяперашняга часу (абсалютны прэзент) дзеяслова-выказніка або эквівалентнымі часавымі формамі. Характэрнай рысай выказванняў такога роду можа таксама служыць адзін з квантараў усеагульнасці (які або рэальна ўжываецца, або імплікуецца): *кожны, любы, усе, заўсёды* і г.д.” [20, с. 56]. У якасці спосабу ідэнтыфікацыі ўніверсальных выказванняў сярод “усіх, якія ёсць у маўленні”, дэкларуецца функцыянальны падыход да сінтаксічнай семантыкі, які акрэслівае “семантычную сутнасць такога тыпу выказванняў – генералізацыю, універсалізм” [20, с. 62].

Паводле іншага погляду, “структурна-моўнай асновай” ўніверсальнага выказвання з’яўляецца т.зв. “абагульнены сказ”, суб’ект якога афармляецца “адным з абагульняючых дэтэрмінатываў”, паколькі “не мае непасрэднага сітуацыйнага рэфэрэнта” [21, с. 16], прэдыкат – “ахраністычным (пазачасавым) Present Indefinite”, а семантыка абагульненасці “рэалізуецца ва ўсёй канфігурацыі сказа” [21,

с. 5], будучы праяўленнем, у сваю чаргу, т.зв. “функцыянальна-семантычнай катэгорыі абагульнення”, якая “будуецца на аснове інварыянтнага значэння абагульненасці”, знаходзячы сваё канкрэтнае адлюстраванне на розных моўных узроўнях: марфалагічным, лексічным і сінтаксічным [21, с. 16].

Разам з тым “сродкі моўнай рэалізацыі выказванняў такога кшталту не заўсёды могуць служыць надзейнай прыкметай іх ідэнтыфікацыі”. Наяўнасць атэмпаральнага сінтаксічнага значэння часу ў сказе не суадносіцца з пэўнай сінтаксічнай будовай, “можа быць аформлена ўсімі вядомымі тыпамі простых і складаных сказаў” [20, с. 56]. У стварэнні ўніверсальнага выказвання можа ўдзельнічаць як рэфэрэнтнае абагульненне (“за кошт цэлага шэрагу слоў, у лексічным значэнні якіх ёсць семантычны кампанент *all*”, г.зн. лексічных квантыфікатараў усеагульнасці), так і сігніфікацыйнае, якое “рэалізуецца ў слове як паняцце, а не як кампанент семантычнай структуры слова”, а таму і не патрабуе абавязковага моўнага адлюстравання (наяўнасці ў сістэме мовы рэгулярных сродкаў свайго ўвасаблення). Прэдыкат ўніверсальнага выказвання можа быць увасоблены не толькі спецыяльнай формай “цяперашняга пазачасавага” (або “ахраністычнага”, “гнамічнага”) дзеясловага часу, што фіксуецца ў большасці выпадкаў, але і “формамі, якія маюць больш канкрэтную часавую характарыстыку” [21, с. 12, 16, 18].

На наш погляд, адсутнасць спецыялізаваных граматычных сродкаў адлюстравання ў межах сказа абагульнена-ўніверсальнай семантыкі можна патлумачыць дзеяннем закону асіметрыі плана зместу і плана выяўлення моўных знакаў, а таксама закону моўнай эканоміі, паводле якіх моўнік заўсёды імкнецца да адлюстравання адной формай некалькіх значэнняў (але ніколі наадварот), калі гэта не перашкаджае спантаннаму стварэнню і адекватнаму разуменню выказванняў у маўленні. Так, форма адзіночнага ліку назоўніка, акрамя ўласцівага ёй значэння адзінкавасці, можа азначаць таксама і значэнне ўсеагульнасці (*Кніга навучыла чалавека жыццю*), форма аорыста можа азначаць, акрамя закончанага аднакратнага дзеяння, што адбылося ў мінулым, яшчэ і пазачасавы працэс (*Кніга навучыла чалавека жыццю*) і да т.п. Менавіта таму абагульнена-ўніверсальная семантыка сказа мае другасныя граматычныя формы адлюстравання (такія формальныя сродкі, якія адлюстроўваюць абагульнена-ўніверсальную

семантыку ў межах сказа не першаснымі, а другаснымі граматычнымі значэннямі).

Можна меркаваць, што абагульнена-ўніверсальная семантыка сказа мае вельмі даўнюю гісторыю і ўзнікла яшчэ ў раннія часы глотогенезу. Перадумовай яе ўзнікнення трэба лічыць эмпірычнае адкрыццё чалавекам таго факту, што пэўныя сувязі паміж аб'ектамі рэчаіснасці маюць сталы характар, здольны рэгулярна паўтарацца ў аднолькавых умовах. Без усведамлення гэтага ўвогуле немагчыма асэнсаванне “нечага” як “нечага”, у прыватнасці, немагчымы акты элементарнай сігніфікацыі – “асэнсавання сляпога гукі ў мэтах камунікацыі” праз “падвядзенне адзінкавага пад агульнае і функцыянаванне агульнага як нечага, што надае сэнс адпаведнаму адзінкаваму” [22, с. 144–145]. Так, утварэнне выказванняў (суджэнняў) тыпу *Іван – гэта чалавек* або *Жучка – гэта сабака* (дзе “выказнік выкарыстоўваецца як нейкая агульнасць, у межах якой аб'ядноўваецца ўсё адзінкавае”, а “дзеінік перастае ўспрымацца як нешта глабальнае і непадзельнае, цэмнае і бессэнсоўнае, а пачынае разумецца як нешта, што атрымала для сябе пэўны сэнс, як нешта цяпер ужо ўсвядомленае” [22, с. 145]) немагчыма без разумення, што “*Любы*” *Іван – гэта чалавек* і “*Любая*” *Жучка – гэта сабака* (усведамлення, што аднародныя адзінкавыя аб'екты можна звесці да аднаго агульнага класа).

Узнікненне абстрактнага сказа, які прызначаны для адлюстравання не асобных, канкрэтных сітуацый (лакалізаваных у часе сувязі паміж дадзенымі аб'ектамі), а ўяўленняў аб цэлых агульных класах сітуацый (нелакалізаваных у часе сувязі паміж паняццямі аб цэлых класах аб'ектаў), было непарыўна звязана, на наш погляд, з узнікненнем абстрактнага мыслення і магчымасцю катэгарыяльнага размежавання ў свядомасці чалавека думкі і рэчаіснасці (калі агульнае паняцце аддзяляецца ад таго прадмета, які абазначае, і пераўтвараецца ў асобную “сутнасць”), інакш кажучы, з магчымасцю ствараць выказванні, якія не адлюстروўваюць ніякія сітуацыі рэчаіснасці. Паводле меркавання У. Р. Адмоні, “для развіцця чалавечтва ролю пазасітуацыйнага сказа немагчыма пераацаніць. Толькі дзякуючы яму аказалася магчымым спараджэнне ў маўленні ўласна абагульненых выказванняў” [23, с. 48].

Для ўтварэння пазасітуацыйных выказванняў патрабуецца выкарыстанне пазачасавых сінтаксічных канструкцый сказа. Гэтаму ў найбольшай ступені адпавядаюць іменныя

сказы, якія супрацьпастаўлены дзеяслоўным сказам (як дзве процілеглыя сінтаксічныя формы). Іменныя сказы не ўжываюцца для апісання канкрэтных фактаў, адлюструюцца толькі “абсалютныя ісціны” (па-за сувяззю з часам, асобай і абставінамі), таму ў найбольшай ступені, паводле Э. Бенвеніста, падыходзяць для такіх відаў выказванняў, як “выслоўі” і “прыказкі” (ды імі і абмяжоўваюцца, напр.: *Гаспадарка – кланатарка; Грошы – вада; Зямля – маці, а праца – бацька; Сірата – дурата; Цярпенне – усё, яно – бязмежнасць* (Я. Колас); тое самае і ў іншых мовах: руск. *Грех сладко, а человек падко* (уст.); *Язык мой – враг мой; Обычай деспот меж людей* (А.С. Пушкін); *Природа – сфинкс* (Ф.И. Тютчев); польск. *Dobra rada, lepsza potoc; Dobra sprawa – prędko odprawa; Ludzkość – ohydna banda!* (S.I. Witkiewicz); англ. *Like father, like son* (“Добры бацька, добры сын”); ням. *Ehestand Wehestand* (“Брак – гора”) і да т.п. Менавіта “іменны сцвярдзальны сказ, унутрана закончаны, ставіць выказванне па-за якой бы там ні было часовай ці мадальнай лакалізацыяй або суб'ектыўнай сувяззю з моўнікам” [24, с. 176].

Паводле меркавання Ю. С. Сцяпанавы, лакацыя (абстрактная адносін чалавека да месца і часу маўлення) разам з двума іншымі тыпамі абстракцыі, намінацыяй і прэдыкацыяй, з'яўляецца асновай развіцця намінацыйнай, сінтаксічнай і прагматычнай функцый мовы і характарызуе яе цалкам як сродак зносін, пазнання і ўздзеяння [25]. На наш погляд, існаванне бездзяслоўных сказаў як праўленне намінацыі на сінтаксічным узроўні мовы сведчыць аб тым, што прэдыкацыя (як сцвярджэнне пазачасовай сувязі аб'ектаў або іх прымет) можа быць цалкам незалежнай ад лакацыі (моўнай абстракцыі адносін чалавека да месца і часу маўлення, што вызначаецца трыадай “я – тут – зараз”). А гэта, у сваю чаргу, азначае, што ў глотогенезе намінацыя і прэдыкацыя папярэднічалі лакацыі (у межах трох тыпаў моўнай абстракцыі, у сэнсе Ю. С. Сцяпанавы), паколькі толькі ў дзеяслоўных сказах спалучаюцца фармальныя паказчыкі і сэнсы ўсіх трох спосабаў моўнай абстракцыі – да прэдыкацыі дадаецца лакацыя праз намінацыю як паказчык спосабу быцця (праз дзеяслоў ці іншыя лексічныя сродкі выражэння тэмпаральнасці, аспектуальнасці, персанальнасці).

Як вядома, формы прэдыкацыі ў выглядзе злучэння двух імёнаў найбольш старажытныя і настолькі, паводле Э. Бенвеніста, “усеагульныя”, што лягчэй было б пералічыць кан-

крэтных мовы, у якіх яны з цягам часу зніклі, напрыклад, сучасныя флектыўныя заходне-еўрапейскія мовы [24, с. 167]. Аднак і ў гэтых мовах іменныя сказы захаваліся ў прыказках. Так, у беларускай мове (як і ў іншых мовах – рускай, польскай, англійскай, нямецкай) прыказкі з сінтаксічнай формай іменнага сказа, якія ўжываюцца дагэтуль [26; 27; 28; 29; 30], маюць даўняе паходжанне і з’яўляюцца прыкладамі калісьці вельмі прадуктыўнай сінтаксічнай мадэлі сказа.

Прыказкі, якія ўсе з’яўляюцца па сваёй сінтаксічнай форме абстрактнымі сказамі, істотна адрозніваюцца ад іншых устойлівых фраз сваім абагульнена-ўніверсальным значэннем, займаюць адметнае месца ў межах сінтаксічнага узроўню мовы, утвараюць асобную падсістэму адзінак (народных афарызмаў) і, дзякуючы гэтаму, вывучаюцца ў межах асобнай лінгвістычнай дысцыпліны – парэміялогіі [31; 32; 33], у тым ліку і ў беларусістыцы, дзе парэміялогія ўпершыню была тэарэтычна абгрунтавана як асобны раздел мовазнаўства [34]. Менавіта парэміялогіі была ў свой час абавязана сваім узнікненнем і развіццём лінгвістычная афарыстыка, паколькі прыказка з’яўляецца найбольш частотным і найбольш старажытным класам устойлівых афарыстычных адзінак.

Заклучэнне

Даследаванне паказала, што ўсе без выключэння афарыстычныя адзінкі (і свабодныя, і ўстойлівыя) належаць сінтаксічнаму ўзроўню мовы, паколькі па сваёй сінтаксічнай будове з’яўляюцца сказамі і спалучаюцца толькі са сказамі, разам з якімі ўтвараюць тэксты розных відаў і жанраў.

Сінтаксічнай формай афарыстычных адзінак з’яўляецца абстрактны сказ, які характарызуецца спецыфічнай сінтаксічнай семантыкай (змяшчае сцвярджэнні, што маюць абагульнена-ўніверсальны змест) і спецыфічнымі фармальнымі сродкамі яе адлюстравання (формамі часу дзеясловаў і ліку назоўніка ў другасных значэннях пазачасавасці і ўсеагульнасці).

Абстрактны сказ у выглядзе іменнага сказа з’яўляецца адной з найбольш старажытных форм прэдыкацыі. Можна сцвярджаць, што першыя выказванні з сінтаксічнай формай двухсастаўнага сказа былі пабудаваны па мадэлі іменнага сказа, г.зн. былі абагульнена-ўніверсальныя па змесце (афарыстычныя). Пасля, з развіццём лакацыі як трэцяга спосабу

моўнай абстракцыі, абстрактны сказ як асноўны семантычны від пазасітуацыйных сказаў стаў будавацца на падставе граматычных форм у другасных значэннях, заняў сталае месца ў сінтаксічнай падсістэме мовы і пачаў рэгулярна выкарыстоўвацца для пабудовы свабодных і ўстойлівых выказванняў абагульнена-ўніверсальнага зместу (афарыстычных адзінак).

СПІС ВЫКАРЫСТАНЫХ КРЫНІЦ

1. *Королькова, А. В.* Русская афористика / А. В. Королькова. – М. : Флинта: Наука, 2005. – 344 с.
2. *Королькова А. В.* Афористика в контексте русской культуры. Смоленск: Изд-во СмолГУ, 2018. 226 с.
3. *Іваноў, Я. Я.* Праблемы лінгвістычнага вывучэння афарызма / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : Брама, 2003. – 194 с.
4. *Іваноў, Я. Я.* Афарыстычныя адзінкі ў беларускай мове / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2017. – 208 с.
5. *Шарманова, Н. М.* Украінська афористика: структурно-семантичний та функціональний аспекти / Н. М. Шарманова. – Харків : Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна, 2005. – 217 с.
6. *Trębska-Kerntopf, A.* Aforyzm w nauczaniu języka polskiego jako obcego / A. Trębska-Kerntopf. – Lublin : Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2015. – 465 s.
7. *Тяпкина, А. С.* Устойчивые дефинитивные афоризмы английского языка (функционально-семантический аспект) / А. С. Тяпкина. – М. : МОПИ им. Н. К. Крупской, 1975. – 181 с.
8. *Еленевская, М. Н.* Структура и функции афоризма (на материале английского языка) / М. Н. Еленевская. – Ленинград : ЛГУ, 1983. – 190 с.
9. *Манякина, Т. И.* Языково-стилистическая характеристика жанра афоризмов (на материале немецкого языка) / Т. И. Манякина. – Киев : КГУ, 1981. – 230 с.
10. *Ваганова, Е. Ю.* Афоризм как тип текста в аспекте интертекстуальности (на материале немецкого языка) / Е. Ю. Ваганова. – Калининград : Аксиос, 2010. – 166 с.
11. *Туманова, Е. О.* Афоризм во фразеологии и фразеологизм в афористике современного немецкого языка : лингвокультурологический аспект / Е. О. Туманова. – М. : МПГУ, 2012. – 293 с.
12. *Шумакова, А. П.* Французский афоризм как текст / А. П. Шумакова. – М. : МГУ им. М. В. Ломоносова, 2006. – 241 с.
13. *Іваноў, Я. Я.* Дыферэнцыяльныя прыметы афарызма / Я. Я. Іваноў. – Магілёў : Брама, 2004. – 160 с.

14. **Иванов, Е. Е.** Лингвистика афоризма / Е. Е. Иванов. – Могилев : МГУ имени А. А. Куляшова, 2016. – 156 с.
15. **Гаврин, С. Г.** Афористическая фразеология как лингвистическая категория / С. Г. Гаврин // Ученые записки Пермского гос. пед. ин-та. – 1971. – Т. 87. – С. 3–23.
16. **Пермяков, Г. Л.** К вопросу о структуре паремиологического фонда / Г. Л. Пермяков // Типологические исследования по фольклору : сб. статей / сост.: Е. М. Мелетинский и С. Ю. Неклюдов. – М. : Наука, 1975. – С. 247–274.
17. **Верещагин, Е. М.** Язык и культура: лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е. М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Русский язык, 1990. – 246 с.
18. **Норман, Б. Ю.** Псевдовысказывания как лингвистический феномен (на материале славянских языков) / Б. Ю. Норман // Вестник Московского ун-та. Сер. 9, Филология. – 2010. – № 1. – С. 32–53.
19. **Ахманова, О. С.** Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М. : Сов. энциклопедия, 1966. – 608 с.
20. **Гаврилова, Е. Н.** Универсальные высказывания и другие обобщающие суждения / Е. Н. Гаврилова // Филологические науки. – 1986. – № 3. – С. 56–62.
21. **Шмарина, В. И.** Универсальное высказывание и лингвистические средства его выражения (на материале английского языка) / В. И. Шмарина. – М. : МГПИ, 1975. – 166 с.
22. **Лосев, А. Ф.** Языковая структура / А. Ф. Лосев. – М. : МГПИ, 1983. – 374 с.
23. **Адмони, В. Г.** Система форм речевого высказывания / В. Г. Адмони. – СПб. : Наука, 1994. – 151 с.
24. **Бенвенист, Э.** Общая лингвистика / Э. Бенвенист. – М. : Прогресс, 1974. – 362 с.
25. **Степанов, Ю. С.** Семиотическая структура языка (три функции и три формальных аппарата языка) / Ю. С. Степанов // Известия АН СССР. Серия лит-ры и языка. – 1973. – Т. 32. – Вып. 4. – С. 340–355.
26. **Иванов, Е. Е.** Русско-белорусский словарь пословиц : в 2 ч. / Е. Е. Иванов. – Могилев : Брама, 2001. – Ч. 1. – 144 с. ; Ч. 2. – 164 с.
27. **Иваноў, Я. Я.** Беларуска-нямецкі парэміялагічны слоўнік / Я. Я. Іваноў, Н. К. Раманова. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2006. – 108 с.
28. **Иванова, С. Ф.** Польска-беларускі парэміялагічны слоўнік / С. Ф. Иванова, Я. Я. Іваноў. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2007. – 192 с.
29. **Иванов, Е. Е.** Русско-белорусский паремиологический словарь / Е. Е. Иванов, В. М. Мокиенко. – Могилев : МГУ имени А. А. Куляшова, 2007. – 242 с.
30. Англа-беларускі парэміялагічны слоўнік / пад рэд. Я. Я. Іванова. – Магілёў : МДУ імя А. А. Куляшова, 2009. – 240 с.
31. Паремиология в дискурсе / под ред. О. В. Ломакиной. – М. : URSS ; Ленанд, 2015. – 294 с.
32. Паремиология без границ / под ред. М. А. Бредиса, О. В. Ломакиной. – М. : Изд-во РУДН, 2020. – 244 с.
33. Паремиология на перекрестках языков и культур / под ред. Е. Е. Иванова, О. В. Ломакиной. – М. : Изд-во РУДН, 2021. – 246 с.
34. **Лепешаў, І. Я.** Парэміялогія як асобны раздзел мовазнаўства / І. Я. Лепешаў. – Гродна : ГрДУ імя Янкі Купалы, 2006. – 279 с.

Паступіў у рэдакцыю 7.05.2024 г.

Кантакты: ivanov_ee@msu.by (Іваноў Яўген Яўгенавіч)

Ivanou Y. Y. SYNTACTIC FORM OF APHORISTIC UNITS

The article examines the syntactic form of aphoristic units, which are opposed to all other units of the syntactic level of the language. According to their syntactic form, aphorisms are abstract sentences. Such sentences have specific syntactic semantics (they contain statements characterized by generalized-universal content). The content of abstract sentences is reflected by specific formal means (tense forms of verbs and forms of the number of nouns in the secondary meanings of timelessness and universality).

Keywords: aphoristic unit, syntactic level of language, abstract sentence, universal, timeless.